

Hate Speech: wat kan *ik* er aan doen?

Handleiding

Dit is een uitgave van Inclusive Works (2017)

Hate Speech: wat kan *ik* er aan doen?

Handleiding

Inhoud

Voorwoord	5
1. Hate Speech	6
1.1 Vervolging. Wanneer?	7
2. Hate Speech en het recht op vrijheid van meningsuiting	9
2.1 Redenen om het recht op vrijheid van meningsuiting te beperken	11
3. Hate Speech: wat kan ik eraan doen?	13
3.1 Wat kan ik doen bij Hate Speech in het openbaar?	15
3.2 Wat kan ik doen bij Hate Speech op het sportveld?	16
3.3 Wat kan ik doen bij Hate Speech in de media?	17
3.4 Wat kan ik doen bij Hate Speech in de sociale media?	19
3.5 Wat kan ik doen bij Hate Speech bij de nationale overheid?	21
3.6 Wat kan ik doen bij Hate Speech bij de lokale overheid?	23
4. Wat kan ik beter niet doen bij het bestrijden van Hate Speech?	25
4.1 Onnodig gevaar lopen	26
4.2 Vuur met vuur bestrijden	26
4.3 Geen aangifte doen helpt niemand	27
5. Vragen?	28
Bijlage: De Nederlandse wet en Hate Speech	29
Dankwoord en Colofon	31

Voorwoord

2016 was een roerig jaar als het gaat om Hate Speech. Tijdens Pegida-demonstraties werd vreemdelingenhaat gezaaid. Er liep een tweede rechtszaak tegen PVV-leider Wilders waarbij werd gekeken of hij zich met zijn ‘minder, minder (Marokkanen)’-uitspraak schuldig had gemaakt aan Hate Speech. Minister Asscher liet zijn afkeuring blijken over de reaguurders op Facebook en Tweede Kamerlid Pechtold confronteerde zijn Facebook-bedreiger in de rechtszaal.

Onderzoek toonde verder aan dat sinds het midden van de jaren tachtig er een toename is van “grove negatieve houding tegenover minderheden; van rond de 25 procent in 1985 naar rond de 50 procent in 2011-2012” (Coenders et al, 2012). Dit komt door de “merkbare verruwing inzake het benoemen van integratieproblemen” (Scheffer, 2007) en het irrelevant worden van het “eens zo sterke taboe op negatieve uitspraken over de aanwezige of aankomende etnische minderheden voor een (groot) deel van de bevolking” (Coenders et al, 2012).

Wij, [Inclusive Works](#), vonden het tijd om Hate Speech te bestrijden. In 2016 vierde Inclusive Works, een organisatie die zich inzet voor een inclusieve samenleving, haar eerste lustrum daarom met een mensenrechtencafé over Hate Speech. Wij zien namelijk de genoemde ontwikkelingen als een bedreiging voor de maatschappij. Hate speech kan namelijk de eerste stap zijn op de trap van gewelddadigheid. Het kan leiden tot uitsluiting, discriminatie, racisme en geweld. Het is bovenal normvervagend. Daarom is optreden bij een eerste daad van gewelddadige expressie, mondeling of op papier, noodzakelijk.

De titel van de brochure **Hate Speech: wat kan ik eraan doen?** geeft ons eerste doel weer: het geven van een persoonlijke handleiding. Ze is geschreven met de mensen voor ogen die zelf slachtoffer kunnen worden van Hate Speech. Met deze handleiding willen wij mensen ‘empoweren’ zodat zij, in het geval dat zij geconfronteerd worden met Hate Speech, weten hoe zij kunnen handelen. De handleiding kan ingezet worden door professionals, intermediairs en anderen die met mogelijke slachtoffers van Hate Speech werken. De handleiding bevat informatie over wat Hate Speech is, de redenen waarom uitingen van Hate Speech benoemen zo moeilijk is, en hoe beoordeeld wordt of een uitspraak of andere vormen van uitdrukking Hate Speech is. **Maar wat je vooral in deze handleiding vindt is wat jij ertegen kunt doen als Hate Speech zich voordoet.**

Laura Coello Eertink

Directrice Inclusive Works

1. Hate Speech

De term ‘Hate Speech’¹ wordt beschreven door de Raad van Europa als alle vormen van uitdrukkingen die als doel hebben racisme, vreemdelingenhaat, antisemitisme of andere vormen van haat gebaseerd op onverdraagzaamheid te verspreiden, te zaaien, te bevorderen of te rechtvaardigen. Deze definitie van Hate Speech wordt vaak in Nederland gehanteerd. In de wetgeving van de meeste Europese landen vallen ‘alle vormen van uitdrukkingen’ vaak onder Hate Speech. Maar ‘daden’ (bijvoorbeeld mishandelen) vallen in Nederland er niet onder. Die zijn apart strafbaar.

1.1 Vervolging. Wanneer?

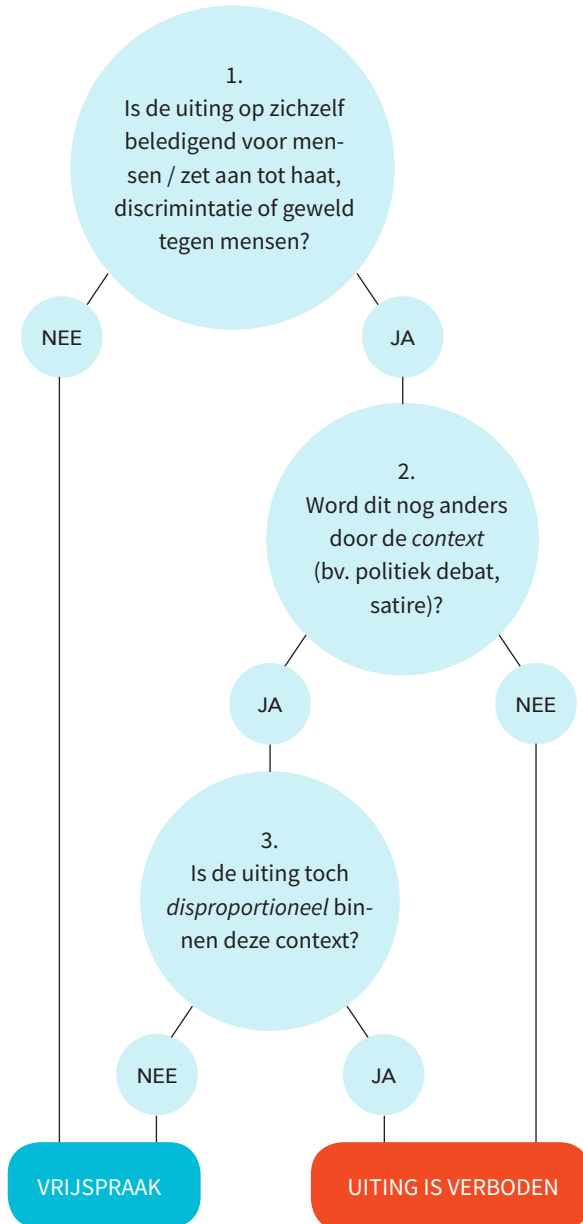
Drie artikelen van het Wetboek van Strafrecht gaan over Hate Speech: Artikel 137c (1), Artikel 137d (1) en Artikel 137e (zie Bijlage). Deze wetten over opzettelijk beledigen en het aanzetten tot haat gaan explicieter in op de gronden, de mensen die beschermd worden en de straffen die opgelegd kunnen worden. Als het Openbaar Ministerie iemand vervolgt, voor één of meerdere van deze delicten, toetst de rechter of de uitdrukking hieronder valt. Dit gebeurt op de volgende manier. Zie **Figuur 1: Toetsing door de rechter.**

Rechters kijken of de **uiting op zichzelf** beledigend is of aanzet tot haat, discriminatie of geweld. Gaat de uiting over (een groep) mensen, dan kan de **context** (bijvoorbeeld politiek debat, satire) er soms voor zorgen dat de uiting toch straffeloos blijft. Als een ui-

ting een bijdrage levert aan het maatschappelijk debat, is de vrijheid van meningsuiting bijzonder ruim en mag je een uiting niet te snel bestraffen. Maar ook binnen die context mag een uiting niet **disproportioneel** zijn: de mate waarin is beledigd moet in verhouding staan tot de mate waarin een bijdrage is geleverd aan het maatschappelijk debat. Hierom legt de wet beperkingen op, onder meer, het recht op meningsuiting.

1. Er is geen uniforme definitie van hate speech (en dus ook geen formele Nederlandse vertaling). De Raad van Europa heeft het wel geprobeerd te omschrijven als: “all forms of expression which spread, incite, promote or justify racial hatred, xenophobia, anti-Semitism or other forms of hatred based on intolerance, including: intolerance expressed by aggressive nationalism and ethnocentrism, discrimination and hostility against minorities, migrants and people of immigrant origin.” (Recommendation (97)(20).

FIGUUR 1: TOETSING DOOR DE RECHTER

2. Hate Speech en het recht op vrijheid van meningsuiting

Wat is de relatie tussen Hate Speech en het recht op de vrijheid van meningsuiting? Het recht om in vrijheid een mening te kunnen vormen en deze ook in vrijheid te kunnen uiten, wordt in Nederland en in de Europese Unie gezien als een fundamentele voorwaarde voor een democratische samenleving. Zonder dit recht (of een recht met te veel beperkingen) is democratie onmogelijk. Als politici niet in staat zijn om verschillende standpunten of meningen kenbaar te maken bij het publiek, dan is het voor het publiek onmogelijk om voor partijen met verschillende standpunten te kiezen. Dit gaat ten koste van de democratie. Het recht op vrijheid van meningsuiting is in Artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)² vastgelegd.

Het schema van dit artikel waaraan de rechter toetst is als volgt:

- ✦ Is er een inbreuk op de vrijheid van meningsuiting (bijvoorbeeld iemand wordt strafrechtelijk veroordeeld voor aanzetten tot haat)?
- ✦ Is die inbreuk bij wet voorzien?
- ✦ Is er een legitiem doel voor de inbreuk (bijvoorbeeld het beschermen van de rechten van anderen)?
- ✦ Is de inbreuk noodzakelijk in een democratische samenleving (d.w.z. zijn er goede redenen om bijvoorbeeld iemand te veroordelen, is er een dringende maatschappelijke noodzaak, en is het proportioneel)?

2. http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_NLD.pdf pagina 12 "Artikel 10 Vrijheid van meningsuiting"

2.1 Redenen om het recht op vrijheid van meningsuiting te beperken

Het recht op vrijheid van meningsuiting wordt, onder meer om Hate Speech te verbieden, beperkt door de wet. Er zijn verschillende redenen om Hate Speech (of een uitdrukking van haat om onverdraagzaamheid te verspreiden) te verbieden:

- ⚡ Negatieve uitingen (over mensen en bevolkingsgroepen), zeker als deze regelmatig worden geuit en gehoord, kunnen leiden tot negatieve beeldvorming over bevolkingsgroepen.
- ⚡ Dezelfde uitingen kunnen leiden tot psychische schade of zelfs bedreigend zijn voor degenen die het doelwit daarvan zijn.
- ⚡ Als gevolg van negatieve uitingen kunnen individuen of gehele bevolkingsgroepen vaker het doelwit zijn van geweld.

Beeldvorming

Er bestaan vooroordelen over Roma en over mensen van niet-westerse afkomst door [werkgevers](#)³ die tot stereotypering en discriminatie kunnen leiden.

Zelfbeeld

Er is bijvoorbeeld psychische schade geconstateerd bij zwarte kinderen door stereotypen rondom hun huidskleur. Dit is regelmatig aangetoond aan de hand van bijvoorbeeld een onderzoek gebaseerd op een [poppenspel](#).⁴

Brexit en Polen

[Poolse mensen in Engeland](#)⁵ zijn na het Brexit-referendum regelmatig het doelwit geweest van Hate Speech in het openbaar.

3. Zie [SCP-rapport \(2015\) 'Op afkomst afgewezen'](#).

4. Zie de poppentest op <https://www.youtube.com/watch?v=tkpUyB2xgTM>

5. <https://nos.nl/artikel/2113834-na-brexit-buitenlanders-in-groot-brittannie-krijgen-volle-laag.html>

Artistieke expressie en rap

In het muziknummer #Eenmans van rapper Ismo uit Breda kwamen twee passages voor die volgens Justitie discriminerend zijn: “Flikkers geef ik geen hand” en “Ik haat die fucking joden nog meer dan de nazi’s.” Het Openbaar Ministerie vindt dat Ismo zijn vrijheid van artistieke expressie heeft misbruikt om beledigingen te uiten. De rapper voert zelf aan dat hij met ‘flikkers’ geen homo’s bedoelt.

In eerste aanleg wordt Ismo vrijgesproken, omdat zijn uitingen volgens de rechtbank binnen de vrijheid van meningsuiting vallen. Maar in beroep is hij in februari 2017 toch veroordeeld tot een geldboete van € 1.500, waarvan € 500 voorwaardelijk. En hij moet de muziekvideo van YouTube verwijderen. De rapper heeft zich wel degelijk schuldig gemaakt aan het beledigen van joden en homoseksuelen, oordeelt het gerechtshof in Breda.

Bron o.m.: <https://www.telegraaf.nl/nieuws/63913/rapper-ismo-alsnog-veroordeeld-voor-beledigen-homo-s-en-joden>

3. Hate Speech: wat kan *ik* eraan doen?

Tot een veroordeling komen van Hate Speech is een lastig proces dat alleen in de rechtszaal kan plaatsvinden. Maar dat staat niet in de weg dat iedereen de 'haat' in een uiting (gericht op hem of zijn groep) herkent. **Voordat de rechter eraan te pas moet komen, zijn er allerlei stappen die jij eerst kunt nemen.** De eerste stap is voorkomen dat Hate Speech (of een uitdrukking van haat om onverdraagzaamheid te verspreiden) optreedt. Dit bevordert je door van tevoren regels en omgangsvormen te bespreken of af te spreken die voor een vriendelijke, collegiale of sportieve sfeer kunnen zorgen. Door duidelijk te zijn over wat wenselijk is en wat niet getolereerd wordt, kan jij Hate Speech voorkomen. Gebeurt het toch? Dan geeft deze handleiding jou handvatten om hiermee om te gaan.

Hierna volgen, per thema of gebied, een aantal mogelijkheden om Hate Speech te bestrijden als jij ermee te maken krijgt. Binnen de verschillende thema's en domeinen worden tips gegevens die je kunt toepassen. Evalueer echter de situatie voordat je handelt. Jouw veiligheid en die van omstanders staan voorop. Onnodig gevaar lopen is af te raden. Word je bedreigd, dreigt de situatie met geweld te escaleren of denk je dat je gevaar loopt? Bel direct 112!

3.1 Wat kan ik doen bij Hate Speech in het openbaar?

Soms maken (groepen) mensen zich schuldig aan Hate Speech in het openbaar. Dit kan gericht zijn op een groep - vluchtelingen in het geval van Pegida-demonstraties - of de belediging is gericht tegen een persoon. Iemand die Hate Speech (of een uitdrukking van haat om onverdraagzaamheid te verspreiden) ondervindt, kan het volgende doen:

De persoon **rustig en beleefd** erop aanspreken. Ben je (te) boos of loop je gevaar? Geef prioriteit aan jouw eigen veiligheid en die van het slachtoffer. Hierdoor voorkom je een escalatie van de situatie.

Gebruik **humor**: degene die Hate Speech gebruikt, wil een ander kwetsen of zichzelf 'beter/meer' voelen. Met humor kun je dit teniet doen.

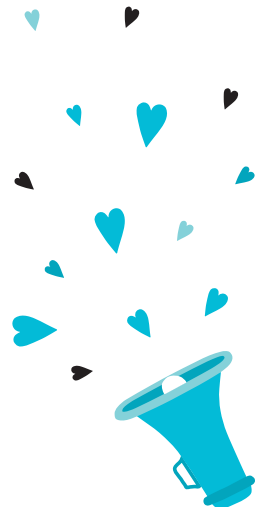
Het incident (met je **telefoon**) opnemen; ook al ben je een voorbijganger. Je kunt het slachtoffer aanbieden om dit aan hem/haar te versturen.

Gebeurt het op school? Of de school van je kinderen? **Praat** hierover met de leraren, directie, oudercommissie en/of organiseer een bijeenkomst/training of dialoog hierover. Onder meer het COC, de regionale anti-discriminatie organisaties en Inclusive Works kunnen hierbij bemiddelen.

Gebeurt het in jouw buurt? Schakel de **hulp die aanwezig is op buurt- en wijkniveau** in bij buurtteams, sociale makelaars, sociale raadsleden, sleutelpersonen, etc.

Zoek steun bij jouw regionale anti-discriminatie bureau en het College voor de Rechten van de Mens.

Doe, als slachtoffer of getuige, **melding of aangifte** bij de politie; daarna kun je hulp krijgen bij **Slachtofferhulp**.

3.2 Wat kan ik doen bij Hate Speech op het sportveld?

Hate Speech in de recreatieve sport gebeurt soms door de spelers, de trainers of de familieleden van de spelers (supporters) langs de lijn. Bij de professionele sport gebeurt Hate Speech vooral door fans in het stadion. Ervaar je of ben je getuige van Hate Speech (of van een uitdrukking van haat om onverdraagzaamheid te verspreiden)? Dan kun je het volgende doen:

Mits je geen gevaar loopt, degene die Hate Speech gebruikt, **aanspreken**: Weet de persoon dat dit kwetsend is?

Mits je geen gevaar loopt, degene aanspreken: Begrijpt de persoon/personen dat **sportiviteit** en **respect** bij sport even belangrijk is als **winnen**?

Mits je geen gevaar loopt, degene aanspreken: Weet de persoon dat Hate Speech strafbaar is?

Schakel de **hulp die aanwezig is op buurt- en wijkniveau** in bij buurtteams, sociale makelaars, sociale raadsleden, sleutelpersonen, etc.

Mocht de persoon/personen niet inzien dat Hate Speech kwetsend (en strafbaar) is, dan kun je de **vertegenwoordigers van de sportclub** hierop aanspreken. Samen met de sportclub zou ervoor gekozen moeten worden dat de jeugd, ouders, trainers leiders en scheidsrechters een training/opleiding krijgen hoe zij Hate Speech kunnen voorkomen of bestrijden. Het COC, Inclusive Works en de regionale anti-discriminatie organisaties kunnen in samenwerking met de Vereniging Sport Utrecht (VSU) hierin een rol spelen. Ook kan de sportclub ervoor kiezen om bestaande *good practices* over te nemen, zoals Positief Coachen, de sportpedagoog of de **Vreedzaam-methodiek** die al bij sommige sportclubs in Utrecht wordt toegepast.

Mocht de sportclub niet (genoeg) stappen hebben genomen om Hate Speech te bestrijden, dan kun je de specifieke **sportbond** hierover inlichten en vragen om maatregelen te nemen.

Zoek steun bij jouw regionale anti-discriminatie bureau en het College voor de Rechten van de Mens.

Doe, als slachtoffer of getuige, **melding of aangifte** bij de politie; daarna kun jij hulp krijgen van **Slachtofferhulp**.

3.3 Wat kan ik doen bij Hate Speech in de media?

Soms staan er artikelen in kranten, worden dingen op de radio of op tv geuit die jou persoonlijk kwetsen of jouw groep beledigen. Denk je dat je te maken hebt met Hate Speech of met een uitdrukking van haat om onverdraagzaamheid te verspreiden? Dan kun je het volgende doen:

Spreek de auteur van het artikel, de tv-presentator of het radiostation aan via een **beleefde e-mail, een tweet of een brief**. Beschuldig betrokkene niet direct, maar vraag hem/haar om uitleg en, zo nodig opheldering. Dat kan óók als je vindt dat een bepaalde gast of presentator in een willekeurig programma zich – onweersproken – schuldig heeft gemaakt aan Hate Speech. Afhankelijk van het antwoord kun je altijd beslissen of verdere actie geboden is. Geef auteur, gast of presentator maximaal een week om zijn antwoord te formuleren. Een verzoek om ontvangstbevestiging van de klacht kan handig zijn.

Als de Hate Speech in een **krant** plaatsvindt, dan kun je zelf een **opinieartikel**

aanbieden dat een gebalanceerd overzicht en een eigen mening geeft over het onderwerp. Verwerk hierin een of meerdere **suggesties** die zouden kunnen bijdragen aan het terugdringen van Hate Speech.

Benader de **ombudsman of ombudsvrouw van de krant**, van het radiostation of van de omroep (niet alle media hebben ombudsmensen) met jouw klacht. Schrijf de ombudsman of -vrouw een e-mail, waarin je op **zakelijke toon** jouw klacht inhoudelijk en gedetailleerd toelicht. Vergeet niet te verwijzen naar het desbetreffende artikel of programma en verzoek de ombudsman of -vrouw de klacht te onderzoeken en het resultaat hiervan aan jou te melden.

Een opinieartikel

De aanpak van Hate Speech is juridisch erg gecompliceerd. Pleit als je een opinieartikel schrijft voor een eenvoudiger strafbaarstelling en doe bijvoorbeeld een beroep op de Tweede Kamer, of bepaalde fracties daar, om hieraan bij te dragen middels wetsvoorstellen. Beperk je niet alleen tot het uiten van grieven, ontevredenheid en dergelijke. Tip: wees positief kritisch. Dat geeft de meeste kans op plaatsing.

Als een bepaald medium geen ombudsvrouw of ombudsman in huis heeft, kun je ook een **e-mail naar de hoofdredactie** sturen. Anders dan een ombudsman of -vrouw die onafhankelijk van redacties opereert, is een hoofdredactie partij en zal eerder de kant van auteur of presentator kiezen. Wees hierop voorbereid en laat je geen zand in de ogen strooien. Hoofdredacties zijn in de regel integer, maar hebben nu eenmaal belangen te verdedigen als het om het eigen product en/of mensen gaat.

Stuur, als het om geschreven media gaat, een ingezonden brief met het dringende verzoek deze in de dagelijkse lezersrubriek te plaatsen. Zorg voor een korte zakelijke tekst, niet meer dan 150 woorden, en spreek hierin je zorgen, afschuw of anders uit, **zonder beledigend of grof te worden**. Schrijf nooit tegelijkertijd een klacht naar de ombudsman of -vrouw van een bepaald medium en een ingezonden lezersbrief naar dezelfde krant. Kies voor één van beide mogelijkheden. Dat voorkomt misverstanden bij het aangeschreven medium.

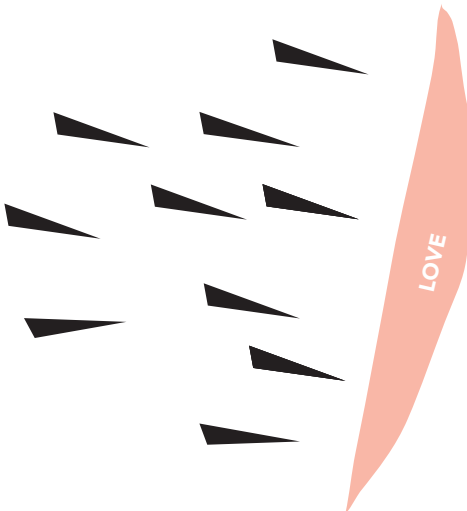
Wie van uitdagingen houdt en bij het oorspronkelijke medium met zijn klacht geen gehoor vindt: schrijf de **Raad voor de Journalistiek** aan! De Raad zal op jouw verzoek ingaan **als jij de direct gedupeerde bent** of je vertegenwoordigt een groep waarover de klacht gaat. Als dat niet het geval is, verzoek dan de Raad schriftelijk om uitleg waarom bestaande regels niet worden verruimd. Het antwoord kan een bijdrage leveren aan de aanpak van Hate Speech.

Zoek steun bij jouw regionale anti-discriminatie bureau en het College voor de Rechten van de Mens.

Tenslotte is het mogelijk om [melding of aangifte](#) te doen bij de politie.

3.4 Wat kan ik doen bij Hate Speech in de sociale media?

Soms worden posts op sociale media geplaatst die jou of jouw groep kwetsen. Denk je dat je te maken hebt met Hate Speech of met een uitdrukking van haat om onverdraagzaamheid te verspreiden? Dan kun je het volgende doen:

Spreek degene die de uiting heeft geplaatst via een **privé-bericht** beleefd aan: Weet de persoon dat dit kwetsend is? Begrijpt de persoon/personen dat dit soort uitingen strafbaar zijn? Door dit privé te houden, kun je een grotere stroom van haatberichten voorkomen.

Mocht de persoon niet inzien dat de uiting kwetsend (of strafbaar) is, dan kun je de uitwisseling vastleggen door middel van **screenshots** of foto's. Dit helpt je bij de vier hierna volgende punten.

Lees wat het 'beleid' is van het platform dat je gebruikt. Vaak kun je dit beleid gebruiken om foutief gebruik van het platform aan te wijzen.

Zoek steun bij jouw regionale anti-discriminatie bureau en het College voor de Rechten van de Mens.

Doe een melding bij het **Meldpunt internet Discriminatie (MiND)**. MiND heeft nauwe banden met prominente online fora (Twitter, Instagram, etc). Zij kunnen jouw melding bij de juiste persoon aankaarten.

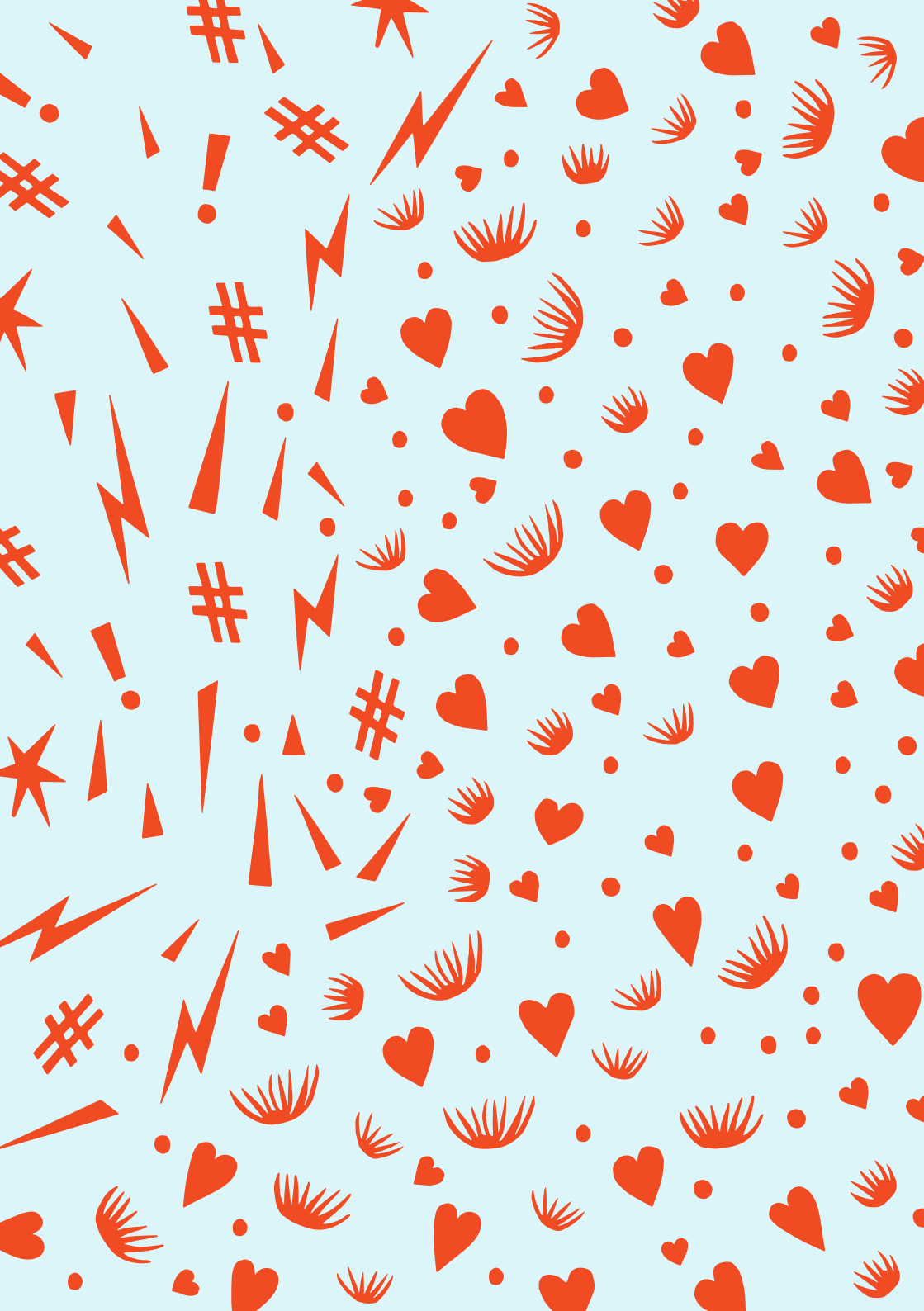

Tot slot is het mogelijk om **melding of aangifte** te doen bij de politie. Ook hierbij kan je gebruikmaken van jouw screenshots.

Beleid bij Facebook

Facebook heeft als beleid als het gaat om Hate Speech: "we prohibit content deemed to be directly harmful, but allow content that is offensive or controversial. We define harmful content as anything organizing real world violence, theft, or property destruction, or that directly inflicts emotional distress on a specific private individual (e.g. bullying)."⁶ Op het moment dat je berichten tegenkomt die jij als harmful ervaart, kun je Facebook benaderen met informatie, waaronder jouw screenshots, over het bericht en waarom dit bericht niet past in hun eigen beleid.

6. Bron: <https://www.facebook.com/notes/facebook-safety/controversial-harmful-and-hateful-speech-on-facebook/574430655911054/>

3.5 Wat kan ik doen bij Hate Speech bij de nationale overheid?

Soms zijn het juist politici, op nationaal niveau zoals de Eerste of Tweede Kamer of bij partijbijeenkomsten, die Hate Speech (of een uitdrukking van haat met als doel onverdraagzaamheid verspreiden) uitdragen. Ambtenaren kunnen zich ook schuldig maken aan Hate Speech. Als dat gebeurt dan kun je het volgende doen:

De politicus of ambtenaar **beleefd aanspreken** (over zijn/haar voorbeeldfunctie). Elke Eerste- en Tweede Kamerlid heeft een 'persoonlijke pagina' met daarin hun e-mailadres.

hun fractievoorzitter is ook online te vinden. Je kunt een klachtenformulier ophalen/aanvragen bij het gemeenteloket waarin je jouw klacht tegen de desbetreffende ambtenaar kunt formuleren.

ationale overheid, te bestrijden. Postbus 51 is ervoor om antwoord te geven aan de vragen van burgers aan de overheid.

Als je geen (bevredigende) reactie krijgt, dan kun je opbellen, Facebook of Twitter gebruiken om contact met de betreffende persoon te krijgen. Probeer **het gesprek alsnog privé te houden** en let wel dat jouw boodschap constructief kritisch is.

Als het gaat om een politicus kun je ook contact opnemen met het **partijbestuur**.

Wanneer het misgaat tussen jou en de overheid, kun je altijd contact opnemen met de **Nationale Ombudsman**. Bij problemen of klachten kan de Nationale Ombudsman een onderzoek starten.

Je kunt een **petitie/brief** schrijven, deze door vele mensen laten ondertekenen en naar de fractie, het partijbestuur en de persoon zelf sturen.

Tenslotte is het mogelijk om **melding of aangifte** te doen bij de politie.

Als je geen (bevredigende) reactie krijgt, dan kun je je **richten op de fractie**; een lijst van de Eerste- en Tweede Kamerfracties en van

Postbus 51 is een andere mogelijkheid om Hate Speech, deze keer via de

‘EIGEN VOLK EERST’

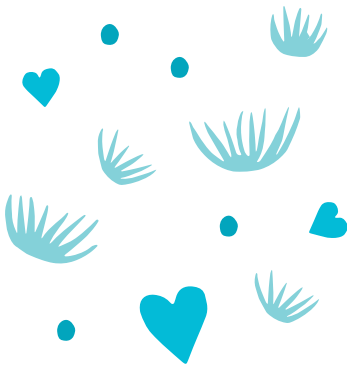
De Centrumdemocraten (CD) onder leiding van Hans Janmaat was een extreemrechtse partij. De CD had tijdens de kabinetten-Lubbers (1989-1994) één zetel in de Tweede Kamer en drie zetels tijdens het Kabinet-Kok (1994-1998). Het partijprogramma getiteld ‘Eigen volk eerst’ stelde dat het politiek denken van de CD wordt bepaald door ‘ons verzet tegen de ongecontroleerde invasie van honderdduizenden criminele en parasiterende vreemdelingen in ons overbevolkte land’. Janmaat is in 1995 voor het eerst (door het Haagse gerechtshof) veroordeeld voor belediging en aanzetten tot haat tegen of discriminatie van vreemdelingen. In de jaren daarna volgden nog meer veroordelingen. De CD was een afsplitsing van de Centrum Partij (CP). CP’86 is door sommigen gezien als een voortzetting van de CP. In 1998 werd CP’86 door de Amsterdamse rechtbank verboden. De partij werd gezien als een criminele organisatie die aanzette tot vreemdelingenhaat. Het was de derde keer in de Nederlandse geschiedenis dat een politieke partij werd verboden.

3.6 Wat kan ik doen bij Hate Speech bij de lokale overheid?

Soms zijn het juist politici op gemeentelijk niveau die dingen zeggen die je Hate Speech vindt. Ambtenaren kunnen zich ook schuldig maken aan Hate Speech (of aan een uitdrukking van haat om onverdraagzaamheid te verspreiden). Als dat gebeurt dan kun je het volgende doen:

BIJ HET COLLEGE VAN BURGERMEESTER EN WETHOUDERS

Als het iemand van het college van Burgemeester en Wethouders betreft, dan kun je jouw commentaar, klacht, bezwaar of wens **via een beleefde brief** sturen. De website van jouw gemeente heeft meestal de gegevens (telefoonnummer of e-mailadres) van elk lid van het college van B en W.

BIJ GEMEENTERAADSLEDEN

Als het om een gemeenteraadslid gaat, dan kan je de persoon zelf beleefd aanspreken (over zijn/haar voorbeeldfunctie) **tijdens een raadsvergadering, een e-mail sturen of een telefoontje plegen**. De data van de raadsvergaderingen en/of contactgegevens van de raadsleden zijn te vinden op de website van jouw gemeente. Tevens kun je **andere raadsleden hierover informeren** (dit gebeurt meestal *nadat* je zelf de persoon hebt benaderd). De partijgenoten of een mederaadslid kunnen in gesprek gaan met de persoon in kwestie, hem/haar terechtwijzen, hulp aanbieden of zij kunnen **nieuwe 'vergader- of spelregels' afspreken** zodat de toon in een vergadering fatsoenlijk blijft. Afhankelijk van de ernst van de uitspraak, en de reactie van het raadslid, is het ook mogelijk om **ontslag of schorsing** van een raadslid te vragen.

BIJ GEMEENTELIJKE AMBTENAREN

Als het een ambtenaar betreft, spreek eerst de ambtenaar beleefd aan over zijn/haar voorbeeldfunctie. Als je geen (bevredigende) reactie krijgt, dan kun je contact opnemen met de **leidinggevende** van de desbetreffende ambtenaar om het geval uit te leggen en een reactie te vragen. Ook kun je een **klachtenformulier** ophalen/aanvragen bij het gemeenteloket waarin je jouw klacht tegen de desbetreffende ambtenaar kunt formuleren.

Vaak is er op de **website** van jouw gemeente ook een plek waar je naar toe kunt met meldingen, bezwaren, maar ook wensen en ideeën.

In Utrecht is deze pagina: <https://www.utrecht.nl/initiatief-en-invloed/>. Ook kun je aan jouw gemeente (raadsleden, college van B en W of de juiste ambtenaar) **suggesties** doen om bestaande *good practices*, zoals de Vreedzame School of andere Vreedzaam-[methodiek](#)en, te bespreken en te introduceren in jouw gemeente.

Wanneer het misgaat tussen jou en de overheid, kun je altijd contact opnemen met de **Nationale Ombudsman**. Bij problemen of klachten kan de Nationale ombudsman een onderzoek starten.

Tenslotte is het mogelijk om **melding of aan-gifte** te doen bij de politie.

Politiek en intolerantie

De in Amsterdam actieve politicus Delano Felter, lijsttrekker van de Republikeinse Moderne Partij had zich in februari 2010 op een politieke bijeenkomst voor de gemeenteraadsverkiezingen en voor de zender AT5 beklaagd over “agressieve homofielen”. Homoseksuelen, “mensen met een seksuele afwijking”, hebben een te “dominante” positie in het bestuur en bij de politie in Amsterdam. Ze moeten “opsodemieteren”.

Na een vrijspraak vernietigde de Hoge Raad, de hoogste rechter, deze uitspraak. De Hoge Raad oordeelde dat een politicus in een publiek debat weliswaar veel aan de orde kan stellen en ook mag kwetsen, choqueren of verontrusten, maar dat hij anderzijds de verantwoordelijkheid draagt “om te voorkomen dat hij uitlatingen verspreidt die strijdig zijn met de wet en met de grondbeginselen van de democratische rechtsstaat. Daarbij gaat het niet uitsluitend om uitlatingen die aanzetten tot haat of geweld of discriminatie maar ook om uitlatingen die aanzetten tot onverdraagzaamheid”, aldus de Hoge Raad.⁷ Een politicus kan dus volgens de Hoge Raad strafbaar handelen als hij met zijn betoeg intolerantie veroorzaakt. Felter werd uiteindelijk in 2016 veroordeeld tot een geldboete.

Bron: <https://www.nrc.nl/nieuws/2014/12/17/arrest-loopt-vooruit-op-zaak-wilders-1452283-a102932>

7. <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2014:3583>

4. Wat kan ik beter niet doen bij het bestrijden van Hate Speech?

4.1 Onnodig gevaar lopen

Onnodig gevaar lopen, door bijvoorbeeld in te gaan op leuzen of provocaties van een extremistische groep, is niet aan te raden. Schat de situatie goed in voordat je een besluit neemt. Het is mogelijk dat er een vreedzamer manier is om hiertegen te demonstreren, zoals [Tess Asplund in Zweden het heeft gedaan](#).

4.2 Vuur met vuur bestrijden

Als je merkt dat degene die Hate Speech gebruikt zeer boos en/of agressief is, dan is het niet zinvol om over de wet, politie of strafbaarheid van zijn/haar daden te beginnen. Soms kan juist een aardige, rustige reactie zoals ‘Gaat het wel goed met u?’ een positief verschil maken. Op deze manier breng je medemenselijkheid in de discussie.

MEDEMENSELIJKHEID

Destijds aanstaand Tweede Kamerlid Tanja Jadnanansing reageerde enkele jaren geleden op een nare, bijkans racistische opmerking van een buschauffeur als volgt: “Meneer, wat is uw pijn?”, waarop een goed gesprek volgde en hij zijn gedrag verklaarde.

Bron: www.suryamedia.nl

4.3 Geen aangifte doen helpt niemand

Hate Speech (of een uitdrukking van haat om onverdraagzaamheid te verspreiden) is strafbaar. Maar de strafbaarheid hiervan wordt, zoals eerder in deze handleiding is aangegeven, gemeen aan de context. Uitingen die in de jaren tachtig strafbaar waren, zijn nu mogelijk niet meer strafbaar. Als jij en (vele) anderen geen aangifte doen bij de politie of een melding doen bij een anti-discriminatie bureau, dan wordt Hate Speech ‘genormaliseerd’. Dat betekent dat steeds kwalijkere dingen niet als ‘beledigend voor een groep, haatzaaiend of discriminerend’ door de bevolking en door rechters zullen worden geacht. Dit kan ertoe leiden dat sommige Hate Speech-uitingen op den duur niet meer strafbaar zijn terwijl het wel om Hate Speech gaat.

5. Vragen?

Heb je vragen naar aanleiding van de handleiding 'Hate Speech: wat kan *ik* eraan doen?'?

Neem contact met ons op via:

website: www.inclusiveworks.eu

e-mailadres: info@inclusiveworks.eu.

Voor instanties en organisaties: Inclusive Works verzorgt ook workshops rondom dit thema.

Bijlage: De Nederlandse wet en Hate Speech

De Nederlandse wetgeving

Drie artikelen van het Wetboek van Strafrecht gaan over Hate Speech: Artikel 137c (1), Artikel 137d (1) en Artikel 137e.

Artikel 137c (1) van het Wetboek van Strafrecht

Hij die zich in het openbaar⁸, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

Artikel 137d (1) van het Wetboek van Strafrecht

Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

Artikel 137e van het Wetboek van Strafrecht (over het verspreiden van de uitingen genoemd in 137c en 137d)

1. Hij die, anders dan ten behoeve van zakelijke berichtgeving:

1 een uitlating openbaar maakt die, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, voor een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap beledigend is, of aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap;

2 een voorwerp waarin, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, zulk een uitlating is vervat, aan iemand, anders dan op diens verzoek, doet toekomen, dan

8. Openbare ruimte of publieke ruimte is de ruimte die voor iedereen toegankelijk is. Het is een fysieke plaats waar een groot deel van het publieke leven zich afspeelt. De meeste openbare ruimtes bevinden zich in de open lucht, maar ook vrij toegankelijke overheidsgebouwen en publieke instellingen kunnen tot de openbare ruimte worden gerekend.

wel verspreidt of ter openbaarmaking van die uitlating of verspreiding in voorraad heeft;

wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.

2. Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

3. Indien de schuldige een van de strafbare feiten, omschreven in dit artikel, in zijn beroep begaat en er, tijdens het plegen van het feit, nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert een vroegere veroordeling van de schuldige wegens een van deze misdrijven onherroepelijk is geworden, kan hij van de uitoefening van dat beroep worden ontzet.

Met dank aan

Deze handleiding is ontwikkeld door [Inclusive Works](#), een organisatie die zich inzet voor een meer inclusieve samenleving. De handleiding ontleent inspiratie aan de lezing van Marloes van Noorloos, universitair hoofddocent aan de Tilburg University, gegeven tijdens de viering van het vijfjarig bestaan van Inclusive Works in juni 2016.

Inclusive Works dankt de volgende groepen en organisaties in het bijzonder voor hun samenwerking en inhoudelijke expertise in het totstandbrengen van ‘Hate Speech: wat kan ik eraan doen?’:

Adri Vermaat, Ombudsman Trouw

Ali Karataş, verenigingsadviseur bij de Vereniging Sport Utrecht (VSU) en buurtsportcoach

[Art. 1 Midden Nederland](#)

[Bülent Isik](#), Utrechts gemeenteraadslid PvdA

Clement van Arnhem, Politie Midden Nederland

Cynthia Ortega Martijn, bureaumanager [Stichting OCAN](#)

[Emancipator](#), voor mannen en emancipatie

Gemeente Utrecht, Programma [Utrecht zijn we Samen](#) (Uzws)

Gijs van Beek, [Zumo Media](#)

Lonie Querido-Reichmann, voorzitter [Liberaal Joodse Gemeente Utrecht](#)

Michiel Kalverda, [TMI news](#)

[Mira Media](#)

Peter Zwaga, voorzitter [Inclusive Works](#)

[Rene Rouwette](#), adviseur Mensenrechten en Politiek

[Utrechtse Mensenrechtencoalitie](#)

Vincent Walet, beleidsadviseur ministerie Sociale Zaken

Colofon

Tekst en Productie

Dit is een uitgave van Inclusive Works (2017)

www.inclusiveworks.eu

Bezoekersadres: Catharijnesingel 55G, 3511 GD Utrecht

Contact: 030-7370645

Redactie: Mercita Coronel

Ontwerp: [Wilma Vis](#)

